

Tudomány - áltudomány - tudományos tévedés?

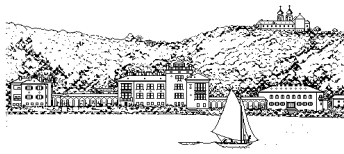
3. rész: Dunai uszály, amely átszabta a Balaton gerinctelen faunáját, akvaristák csínyjei, és tudományos tévedések az intézményes haltelepítések háza táján

Sorozatunk jelen cikkével, majd a következőkkel áttérünk olyan maradandó változások bemutatására a Balaton élővilágában, amelyeket akarva, vagy akaratlanul a XIX. – XX. század embere okozott a szakismeretek hiányából, felelőtlenségből, vagy egyszerűen a gazdasági haszonért. És, amint látni fogjuk, a legfajsúlyosabb mesterséges manipulációk nem nélkülözték a tudományos tévedéseket, és az áltudományos indokokat sem.

1. Fotó: Az 1928 őszén a Balatonba vontatott dunai uszály Siófokon (Dr. Sebestyén Olga hagyatékából)

Történt, hogy 1928 őszén egy uszályt vontattak át a Dunából a Sión keresztül a Balatonba (1. Fotó). Senki sem gondolt akkor még arra, hogy az uszályal olyan inváziós állatfajokat is behurcolnak, amelyek addig sosem fordultak elő a Balatonban, de hatalmas problémát okozhatnak. Így is történt! A hajó fenekén ugyanis még a Dunában vándorkagylók (2. Fotó) telepedtek meg, amelyek szépen a Balatonba utaztak az uszályal együtt. A Balatonban aztán villámgyorsan elszaporodtak, és négy év múlva már minden lehetséges szilárd víz alatti felületet belaktak, sőt, vastagon beborították más kagylók és az akkor még bőven előforduló kecskerákok páncélját is. Az uszály egy másik gerinctelen állatot, a tegzes bolharákat (3. Fotó) is bejuttatott a tóba, s ma e két faj jelenti a Balaton parti kőszórásain és nádasokban a helytülő állati biomassza 80%-át. Szerencse a szerencsétlenségben, hogy a két inváziós jövevényfaj a halak és a vadkacsák kitűnő táplálékának bizonyult, így legalább a biológiai anyagforgalom hasznára vannak, ha számos szép balatoni csiga és szivacs elől el is hódították az életteret. Ha a tudomány a vándorkagyló inváziós természetével tisztában lett volna, és átvizsgálták volna a vashajó fenekét, és letisztogatták, leégették, vagy

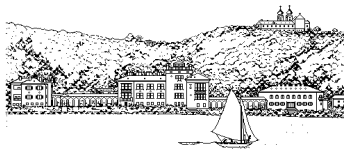

fertőtlenítették volna, akkor nem következnek be az ökológiai vis maior. A tihanyi kutatók persze ma már jól ismerik a vándorkagyló és a tegzes bolharák szokásait és biológiáját. És a példán okulva nem is üdvözlük vízi járművek ide-oda hurcolását Európa különböző üdültavai között. Sőt, az évtized eleji nagy szakmai vita során, tudniillik, hogy pótolható-e a Balaton vize a Drávából, vagy a Rábából, azt az álláspontot védték meg, hogy semmiképpen nem, mert az idegen vízgyűjtőkről nemkívánatos, esetleg állati betegségek köztesgazdájának nyilvánuló idegen állatfajok is tavunkba kerülhetnek. Ilyen például az Alpok patakjaiban ma már tömeges amerikai jelzőrák, amelyről Dr. Kiszeli Pál kutatásai nyomán kiderült, hogy a rákpestis hordozója.

2. Fotó: Vándorkagylók a Balatonból (Dr. Balogh Csilla felvétele)

Lehet, hogy az állati kedvenceink iránti szeretet, ugyanakkor a felelőtlenség netovábbjának tanúi a Balatonban azok az idegen halfajok, amelyek őshazája Észak- és Dél-Amerika és Ázsia, és az akvaristák jutatták ezeket a Balaton vízrendszerébe. Ilyenek például a naphal, a kínai razbóra, a szájköltőhal, az ezüstkárász, az aranyhal, sőt, időnként guppi és a szúnyogirtó fogaspony is előfordul. Más idegen és nemkívánatos halfajok pedig a rendszeres ivadéktelepítés során kerültek be véletlenül a külföldről, vagy a hazai ivadéknevelő tógazdaságokból a Balatonba, a kellő óvatosság hiányában! Sőt, hírlik, hogy újabban egyre több az ékszerteknős is a tóban! A tudomány és az oktatás felelőssége lenne, hogy alapos tájékoztatás útján megakadályozza ezeket a maradandóan káros eseményeket. Ma a tihanyi kutatók listáján 22 olyan halfaj szerepel, amelyeket rendszeresen vagy alkalmasszerűen kimutatnak a próbahalászatok, és amelyek zömét emberi mulasztás miatt köszönhetünk. Egy részük, pl. az angolna, a fehér és a pettyes busa, az amur tudatosan irányított telepítésnek köszönhetően lakik tömegesen a jelenlegi Balatonban, a korabeli haszonért, de a jelenlegi tó kárára. Ezek betelepítésének körülményeit utólag elemezve pedig már tagadhatatlan tudományos tévedések is lelepleződnek.

3. Fotó: Tegzes bolharák a Balatonból (Dr .B. Musló Ilona felvétele)

Folytatása következik.

Prof. G.-Tóth László, DSc.
tudományos tanácsadó, MTA, BLKI, Tihany